

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทนี้จะได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะในการวิจัยในอนาคต ซึ่งจะได้เสนอผลสรุปรวมทั้งหมดดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของนายอำเภอในการบริหารการศึกษาประจำตำบลในด้าน การวางแผนงาน การวิจัยสั่งการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานวิชาการ การบริหาร การเงิน และการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเปรียบเทียบจากความเห็นของ นายอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษารอำเภอ
๒. เพื่อศึกษาอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่มีต่อการปฏิบัติงานของนายอำเภอในภาค- กลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มนายอำเภอ ประกอบด้วยนายอำเภอต่าง ๆ ในภาคกลาง
๒. กลุ่มศึกษาธิการอำเภอ ประกอบด้วยศึกษาธิการอำเภอต่าง ๆ ในภาคกลาง
๓. กลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษารอำเภอ ประกอบด้วยหัวหน้าหมวดการศึกษารอำเภอ ต่าง ๆ ในภาคกลาง

กลุ่มประชากรดังกล่าว เป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาประจำตำบล สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคกลาง โดยมีจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น ๒๔ จังหวัด ดังนี้ คือ กาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ชัยนาท ตราด นครนายก นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี

ประจวบคีรีขันธ์ ปราณบุรี พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ระยอง ราชบุรี ลพบุรี สมุทรปราการ
สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง ยกเว้นกรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม ๑ ชุด จำนวน ๔๔ ข้อ
ซึ่งครอบคลุมการบริหารการศึกษา ๖ ด้าน คือ ด้านการวางแผนงาน ด้านการวินิจฉัยสั่งการ
ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารการเงิน และด้านการติดตาม
และประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ แบบสอบ
ถามชุดนี้ใช้ถามประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการส่งแบบสอบถาม ครั้งแรกผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามทั้งหมดไปยังประชากรทั้ง
๓ กลุ่ม โดยทางไปรษณีย์ เมื่อประชากรเหล่านั้นตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ส่งคืน
มายังผู้วิจัยโดยทางไปรษณีย์เช่นเดียวกัน ครั้งที่สองผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามส่วนหนึ่งไปส่งให้กลุ่ม
นายอำเภอภาคกลางที่มาประชุม ณ โรงแรมแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร โดยจัดส่งให้เฉพาะ
นายอำเภอที่ผู้วิจัยยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืนจากครั้งแรก ผู้วิจัยได้ไปรอรับแบบสอบถามด้วยตนเอง
และครั้งที่สามผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม ที่ผู้วิจัยยังไม่ได้
รับแบบสอบถามคืนอีกคนละ ๑ ชุด โดยส่งไปทางไปรษณีย์ และเมื่อผู้ตอบแบบสอบถามตอบเสร็จ
แล้ว ให้ส่งคืนผู้วิจัยทางไปรษณีย์เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปรวมจำนวนทั้งสิ้น ๔๗๗ ชุด
ได้รับคืนรวมทั้งสิ้น ๓๔๔ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๖๕ โดยมีนายอำเภอตอบมาจำนวน ๑๑๔ ชุด
ศึกษานิเทศก์อำเภอตอบมาจำนวน ๑๔๐ ชุด และหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ ตอบมาจำนวน
๑๔๐ ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้จากการแยกกลุ่มประชากรออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มนาย
อำเภอ กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ และกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ โดยการหาค่าร้อยละจาก
ข้อมูลส่วนตัว พิจารณาแยกตามวุฒิทางการศึกษา อายุ อายุราชการ และระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง

แห่งอยู่ในปัจจุบันนี้มาแล้ว กับทั้งแสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของนายอำเภอในการบริหารการศึกษาประชาบาลทั้ง ๖ ด้าน ของกลุ่มประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม โดยการเสนอข้อมูลในรูปตารางวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมทั้งเสนอความคิดเห็นปัญหาและอุปสรรคที่รวบรวมได้จากคำถามแบบปลายเปิด (Open End) โดยแยกเสนอเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มนายอำเภอ กลุ่มศึกษาธิการอำเภอ และกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ แต่ละกลุ่มได้แยกเสนอเป็นด้าน ๆ คือ ด้านการวางแผนงาน ด้านการวิจัยสั่งการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารการเงิน และด้านการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลของการวิจัยได้ดังนี้

ก. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. วุฒิทางการศึกษาของกลุ่มประชากร ประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด มีจำนวนถึง ๑๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๘๘ ของประชากรทั้งหมด วุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๘๖ ของประชากรทั้งหมด วุฒิปริญญาโท มีจำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๒๖ ของประชากรทั้งหมด ส่วนวุฒิปริญญาเอกไม่มีเลย สำหรับนายอำเภอส่วนใหญ่เป็นผู้มีวุฒิระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๓๔ ของกลุ่มนายอำเภอ และรองลงมาได้แก่วุฒิปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๖๑ ของกลุ่มนายอำเภอ

๒. อายุของกลุ่มประชากร ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง ๓ กลุ่ม เป็นผู้มีอายุระหว่าง ๔๕-๕๔ ปี มีจำนวนมากที่สุดรวม ๒๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๓ ของประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ประชากรผู้มีอายุระหว่าง ๓๕-๔๔ ปี มีจำนวน ๑๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕๗ ของประชากรทั้งหมด ส่วนประชากรที่มีจำนวนน้อยที่สุด ได้แก่ประชากรที่มีอายุระหว่าง ๒๕-๓๔ ปี มีจำนวน ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๖ และประชากรที่มีอายุน้อยกว่า ๒๕ ปี ไม่มีเลย สำหรับนายอำเภอส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง ๔๕-๕๔ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๕๕ ของกลุ่มนายอำเภอ

๓. อายุราชการของกลุ่มประชากร ประชากรผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง ๓ กลุ่ม

เป็นผู้มีอายุราชการตั้งแต่ ๓๑ ปีขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุดรวม ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๕๘ ของประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ประชากรผู้มีอายุราชการระหว่าง ๒๖-๓๐ ปี มีจำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕๖ ของประชากรทั้งหมด ส่วนประชากรที่มีจำนวนน้อยที่สุด ได้แก่ ประชากรที่มีอายุราชการระหว่าง ๖-๑๐ ปี มีจำนวน ๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๕๐ ของประชากรทั้งหมด และประชากรที่มีอายุราชการต่ำกว่า ๖ ปี ไม่มีเลย สำหรับนายอำเภอผู้มีอายุราชการตั้งแต่ ๓๑ ปีขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุดรวม ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒๕ ของกลุ่มนายอำเภอ

๔. ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มาแล้ว ประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม ดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มาแล้ว อยู่ในช่วงระยะเวลา ๖-๑๐ ปี มีจำนวนมากที่สุดรวม ๑๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๓๕ ของประชากรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ประชากรที่ดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มาแล้ว อยู่ในช่วงระยะเวลาต่ำกว่า ๖ ปี มีจำนวน ๑๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๕๕ ของประชากรทั้งหมด ส่วนหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มาแล้วในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ ๑๑ ปีขึ้นไป ทั้งนี้เพราะเหตุว่าตำแหน่งหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ เป็นตำแหน่งที่เพิ่งกำหนดขึ้นตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท ๐๓๒๔/ว.๓๑๖ ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๑๔ เรื่องหัวหน้าส่วนการศึกษา ผู้ช่วยหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา สำหรับนายอำเภอ ดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มาแล้ว อยู่ในช่วงระยะเวลาต่ำกว่า ๖ ปีขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุดรวม ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๕๔ ของกลุ่มนายอำเภอ

ข. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารการศึกษาประชาบาลของนายอำเภอทั้ง ๖ ด้าน ตามความเห็นของกลุ่มนายอำเภอ กลุ่มศึกษาธิการอำเภอ และกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ พอสรุปได้ดังนี้

๑. บทบาทด้านการวางแผนงาน ตามความคิดเห็นของประชากร ประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวคือ นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทในด้านนี้มาก แต่ศึกษาธิการอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า มีบทบาทน้อย สำหรับข้อที่นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทมากได้แก่ข้อ ๓, ๔, ๖ และข้อ ๗ ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำแผนดำเนินงานในด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัด การจัดทำแผนงานเพื่อกำหนดอัตรา

กำลังครูของแต่ละโรงเรียนในความรับผิดชอบ การจัดให้ทำแผนงานในการก่อสร้างหรือต่อเติมอาคารเรียนให้เพียงพอกับปริมาณนักเรียนที่เพิ่มขึ้น และการจัดให้มีโครงการเพื่อปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ ส่วนศึกษาธิการอำเภอ มีความคิดเห็นขัดแย้งกับนายอำเภอทุกข้อ

๒. บทบาทด้านการวินิจฉัยสั่งการ ตามความคิดเห็นของประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า นายอำเภอ มีบทบาทในค่านี้นี้มาก สำหรับข้อที่ประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันได้แก่ข้อ ๘, ๑๑, ๑๒, ๑๓ และข้อ ๑๕ ในเรื่องเกี่ยวกับการยึดถือกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับในการตัดสินใจสั่งการ การได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานเมื่อได้วินิจฉัยสั่งการไปแล้ว การรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการวินิจฉัยสั่งการ การได้รับคำทักท้วงจากผู้บังคับบัญชา เมื่อได้วินิจฉัยสั่งการไปแล้ว (ในเรื่องนี้เป็นคำถามในทางลบ ผู้วิจัยได้ลำดับการประมาณค่า และกำหนดค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ความคิดเห็นของประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม ในทางกลับกันกับเรื่องอื่น ๆ แล้ว เมื่อมีค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ในเรื่องนี้อยู่ในระดับมาก จึงหมายถึงว่า นายอำเภอได้รับการทักท้วงน้อยที่สุด) และการมีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาประชาบาล แต่มีข้อสังเกตในข้อ ๑๐ และข้อ ๑๔ ในเรื่องเกี่ยวกับการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณาในการวินิจฉัยสั่งการ และการมอบอำนาจให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวินิจฉัยสั่งการ ศึกษาธิการอำเภอ มีความคิดเห็นว่า นายอำเภอ มีบทบาทในเรื่องดังกล่าวน้อย ซึ่งนายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความเห็นตรงกันว่า มีบทบาทมาก

๓. บทบาทด้านการบริหารงานบุคคล ตามความคิดเห็นของประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวคือ นายอำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอ มีบทบาทในค่านี้นี้มาก แต่ศึกษาธิการอำเภอ มีความคิดเห็นว่า นายอำเภอมีบทบาทน้อย และมีข้อสังเกตในข้อ ๒๑, ๒๒, ๒๓ และข้อ ๒๔ ในเรื่องเกี่ยวกับการยึดหลัก เกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมในการพิจารณาให้ครูประชาบาลได้เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น การหลีกเลี่ยงการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวประกอบการพิจารณาบำเหน็จความชอบประจำปีของครูประชาบาล การหลีกเลี่ยงการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวประกอบการพิจารณาสับเปลี่ยนครูประชาบาลภายในอำเภอ และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาโอนย้ายครูประชาบาล นายอำเภอ

ศึกษาธิการอำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอทั้ง ๓ กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า นายอำเภอได้มีบทบาทในเรื่องดังกล่าวมาก แต่ในข้อ ๑๗ และข้อ ๒๐ ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดให้มีการสำรวจปริมาณและความสามารถในการปฏิบัติงานของครูประจำบาล และการสนับสนุนการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้แก่ครูประจำบาล ศึกษาธิการอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทในเรื่องดังกล่าวน้อย สำหรับนายอำเภอเองกลับมีความคิดเห็นว่า มีบทบาทมาก

๔. บทบาทด้านการบริหารวิชาการ ตามความคิดเห็นของประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวคือ ศึกษาธิการอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทในด้านนี้น้อย แต่นายอำเภอเองมีความคิดเห็นว่า มีบทบาทมาก สำหรับข้อที่ศึกษาธิการอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอ มีบทบาทน้อยได้แก่ข้อ ๒๘, ๒๙, ๓๐ และข้อ ๓๑ ในเรื่องเกี่ยวกับการแนะนำให้โรงเรียนประจำบาลกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนให้ชัดเจน การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดทำคู่มือครูและเอกสารประกอบการเรียนการสอน สำหรับใช้ในโรงเรียนที่รับผิดชอบ การสนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนผลิตอุปกรณ์การสอนขึ้นใช้เอง และการจัดให้มีการนำผลการสอบปลายปีมาวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของอำเภอ แต่นายอำเภอเองกลับมีความคิดเห็นว่า มีบทบาทในเรื่องดังกล่าวมาก

๕. บทบาทด้านการบริหารการเงิน ตามความคิดเห็นของประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวคือ นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทในด้านนี้มาก แต่ศึกษาธิการอำเภอ มีความคิดเห็นว่า มีบทบาทน้อย และมีข้อสังเกตในข้อ ๓๔ เรื่องการจัดให้มีการทำหลักฐานการเงินและการพัสดุอย่างเคร่งครัด นายอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอทั้ง ๓ กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทในเรื่องดังกล่าวมาก และข้อ ๔๑ เรื่องการตรวจรับวัสดุครุภัณฑ์ และงานก่อสร้างได้ปฏิบัติตามระเบียบรุดกมุนั้น นายอำเภอมีความคิดเห็นว่า ได้มีการปฏิบัติตามระเบียบอย่างรัดกุมมากที่สุด แต่ศึกษาธิการอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติมาก

๖. บทบาทด้านการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็น

ของประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม มีความคิดเห็นแตกต่างกัน กล่าวคือ ศึกษานิเทศก์อำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทในด้านนี้น้อย แต่นายอำเภอเองมีความคิดเห็นว่ามีบทบาทมาก สำหรับข้อที่ศึกษานิเทศก์อำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอมีความคิดเห็นตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทน้อย ได้แก่ข้อ ๔๓, ๔๕, ๔๖, ๔๘ และข้อ ๔๙ ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำเกณฑ์ในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน การจัดทำมีคณะกรรมการร่วมติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน การอาศัยกรรมการศึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจตราและติดตามผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน การจัดทำมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแผน หรือโครงการที่กำหนดไว้ และการวิเคราะห์วิจัยรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไข แต่นายอำเภอเองกลับมีความคิดเห็นว่ามีบทบาทในเรื่องดังกล่าวมาก

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อสังเกตว่า นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทมากมี ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงาน การวินิจฉัยสั่งการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารการเงิน ส่วนด้านที่นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความคิดเห็นแตกต่างกันมี ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ และด้านการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งบทบาททั้ง ๒ ด้านดังกล่าว นายอำเภอมีความคิดเห็นว่ามีบทบาทมาก แต่ศึกษานิเทศก์อำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ กลับมีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันว่า นายอำเภอมีบทบาทน้อย สำหรับนายอำเภอและศึกษานิเทศก์อำเภอ มีความคิดเห็นสอดคล้องตรงกันเพียงด้านเดียวคือ ด้านการวินิจฉัยสั่งการ ซึ่งมีความคิดเห็นว่ามีบทบาทมาก

๗. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ที่มีต่อบทบาทในการบริหารการศึกษาประชาบาลของนายอำเภอ ที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามปลายเปิด คือ ขาดการวางแผนงานที่ดี การไม่มีอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการอย่างเด็ดขาด ขาดอัตรากำลังครูและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน ไม่มีอำนาจบริหารงานบุคคลที่แท้จริง ให้ความสนใจและให้การสนับสนุนงานด้านวิชาการน้อยเกินไป งบประมาณด้านการจัดการศึกษาไม่เพียงพอ ไม่มีเวลาและขาดเกณฑ์การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ดี

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ประชากรส่วนมากมีวุฒิระดับปริญญาตรี มีอายุอยู่ในช่วง ๔๔-๕๔ ปี

มีอายุราชการตั้งแต่ ๓๑ ปีขึ้นไป และดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มาแล้วอยู่ในช่วงระยะเวลา ๖-๑๐ ปี มากที่สุด สำหรับด้านวุฒิของผู้บริหารในระดับอำเภอ มีข้อน่าสังเกตว่า หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ เป็นกลุ่มผู้บริหารที่วุฒิต่ำกว่าระดับปริญญาตรีมากที่สุด ซึ่งมีถึงร้อยละ ๕๖.๔๓ ส่วนผู้บริหารที่มีวุฒิต่ำกว่าระดับปริญญาตรีรองลงมาได้แก่ ศึกษาธิการอำเภอและนายอำเภอ มีจำนวนร้อยละ ๔๖.๔๓ และ ๒๖.๐๕ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาประจำตำบลในระดับอำเภอ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่สุดที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้การจัดการศึกษาของท้องถิ่นเกิดคุณภาพ มีประสิทธิภาพ เจริญก้าวหน้า นั้น ยังเป็นผู้ที่มีวุฒิไม่เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ในฐานะผู้บริหารทางการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เพราะเหตุว่า ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารทางการศึกษา จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และโดยเฉพาะด้านคุณวุฒิ ควรมีคุณวุฒิสูง จึงจะสามารถบริหารงานทางการศึกษาให้เกิดผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความศรัทธาต่อประชาชนและครู , อาจารย์ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษา มีวุฒิสูงอยู่แล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหน่วยงานที่ประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม สังกัดอยู่ คือ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ น่าจะเห็นความสำคัญและดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้นายอำเภอ หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ และศึกษาธิการอำเภอ ได้ศึกษาหาความรู้และเพิ่มวุฒิให้สูงขึ้น อย่างน้อยควรมีวุฒิในระดับปริญญาตรี โดยการประสานงาน ติดต่อขอความร่วมมือกับวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อดำเนินการพัฒนา ผู้บริหารการศึกษาดังกล่าวได้มีวุฒิสูงขึ้น และเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหรือการขาดอัตรา กำลังเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติราชการ จึงเห็นว่า ควรจะจัดการศึกษาโดยอนุญาตให้ใช้เวลาราชการบางส่วนไปศึกษาต่อ หรือจัดการศึกษาภาคค่ำ หรือจัดในวันหยุดราชการ

สำหรับด้านอายุ และอายุราชการของประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม พบว่า เป็นกลุ่มประชากรที่มีอายุและอายุราชการอยู่ในระดับที่ผ่านโลกและปฏิบัติงานราชการมาพอสมควร คือ มีอายุ ๔๕-๕๔ ปี และมีอายุราชการตั้งแต่ ๓๑ ปีขึ้นไป มากที่สุด น่าที่จะเป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์มามากเช่นเดียวกับอายุดังกล่าวที่ผ่านมามีด้วย แต่การที่จะเป็นผู้บริหารการศึกษาที่ดั่งนั้น จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ ทันต่อเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง การเมือง และด้านเทคโนโลยี เป็นต้น ดังนั้น การให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ

ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาในระดับท้องถิ่นดังกล่าว จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหาร หรือหน่วยงานระดับเหนือขึ้นไป ควรจัดทำโดยการส่งข่าวสาร หรือจัดให้มีการฝึกอบรมเป็นครั้งคราว ซึ่งจะได้ประโยชน์ทั้งในด้านการพัฒนาผู้บริหาร และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ด้านขวัญกำลังใจระหว่างผู้บริหารและผู้บังคับบัญชาด้วย

จากการวิจัยบทบาทของนายอำเภอในภาคกลาง ในด้านการวางแผนงาน ปรากฏว่า นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอเห็นพ้องกันว่า นายอำเภอมีบทบาทมาก แต่ศึกษาธิการอำเภอเห็นว่า มีบทบาทน้อย และเมื่อดูจากค่าเฉลี่ยความคิดเห็นรวมของประชากรทั้ง ๓ กลุ่มแล้ว เห็นว่า นายอำเภอมีบทบาทน้อยเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นายอำเภอซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารการศึกษาประชาชนในระดับอำเภอ ควรให้ความสำคัญในด้านการวางแผนงานให้มากกว่านี้ ทั้งนี้ เพราะการจัดการศึกษาเป็นงานที่ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานพอสมควรจึงจะเห็นผลงานที่เกิดขึ้น การบริหารงานโดยไม่มีการวางแผนงานไว้ล่วงหน้า จึงน่าจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี อีกทั้งการบริหารการศึกษาประชาชน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้องค์ประกอบที่สำคัญทางการบริหาร ๔ ประการ เป็นจำนวนมาก ซึ่งได้แก่ ๑. คน (Man) ซึ่งประกอบด้วย ศึกษาธิการอำเภอ หัวหน้าหมวดการศึกษา ครูใหญ่ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ๒. เงินหรืองบประมาณ (Money) ๓. วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร และสถานที่ (Material) และ ๔. การจัดการ (Management) ดังนั้น นายอำเภอจึงควรที่จะมีการวางแผนงานขึ้น ดังความเห็นของ สมพงษ์ เกษมสิน ที่ว่าการวางแผนงานเป็นการกำหนดแนวทางของการใช้เวลาในการบริหารงาน เป็นการใช้ขุมกำลังที่มีอยู่ เป็นการใช้ร่างกาย แรงใจ และสติปัญญา เพื่อกระทำในสิ่งที่ต้องการให้บังเกิดขึ้น^๑ ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารการศึกษาประชาชน เป็นไปอย่างมีหลักการและเหตุผล มีการวางโครงการในการดำเนินงาน ให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความเรียบร้อย เกิดประสิทธิภาพ รวดเร็ว ประหยัด และขจัดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนกัน

^๑สมพงษ์ เกษมสิน, การบริหาร พิมพ์ครั้งที่ ๔, หน้า ๔๔.

จากการพิจารณาความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด พบว่า ประชากรบางกลุ่มมีความเห็นว่า การที่นายอำเภอมีบทบาทในด้านการวางแผนงานน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากการกำหนดแผนงาน หรือนโยบาย หน่วยงานระดับเหนือคือ จังหวัด หรือกระทรวงจะเป็นผู้สั่งการลงมาให้นายอำเภอปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แม้จังหวัดหรือกระทรวงจะกำหนดแผนงาน หรือนโยบายมาให้ นายอำเภอปฏิบัติก็ตาม นายอำเภอก็จำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนงานหรือขยายย่อ เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกับแผนงานหรือนโยบายใหญ่ ซึ่งจังหวัดหรือกระทรวงเป็นผู้กำหนด นอกจากนั้น นายอำเภอควรจะได้มีการกำหนดแผนงานหรือนโยบายขึ้นใช้เฉพาะการบริหารการศึกษาประชากรตามความเหมาะสมของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหา หรือความจำเป็นแตกต่างกันอยู่ เช่น การวางแผนส่งเสริมภาษาไทยให้แก่ชนกลุ่มน้อย เป็นต้น

สำหรับบทบาทของนายอำเภอในภาคกลาง ในด้านการวินิจฉัยสั่งการ ตามความคิดเห็นของประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม คือ นายอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ ปรากฏว่าทั้ง ๓ กลุ่ม มีความเห็นสอดคล้องกันหมดว่า นายอำเภอ มีบทบาทในด้านนี้มาก นับว่านายอำเภอได้มีบทบาทตรงตามตำแหน่งหน้าที่ตามหลักและกระบวนการบริหาร ดังที่ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ได้กล่าวไว้ว่า เรื่องของการตัดสินใจเป็นสิ่งซึ่งผู้บริหารทั้งหลายไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่เกี่ยวกับการตัดสินใจหลายครั้งในวันหนึ่ง ๆ บางครั้งก็มีความสำคัญถึงขั้นของการอยู่รอดหรือไม่ของหน่วยงาน บางครั้งก็เป็นเหตุให้กระทบกระเทือนถึงการทำงานของบุคคลอื่น ๆ และยิ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงขึ้นไป จะต้องเกี่ยวพันกับการตัดสินใจอยู่ตลอดเวลา จนถือว่า การตัดสินใจสั่งการเป็นหัวใจของการบริหารหน่วยงาน^๑ และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับที่ ธิบุลย์ เหลืองสอาด ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานอำเภอ ซึ่งพบว่า นายอำเภอเป็นผู้วินิจฉัยสั่งการแต่เพียงผู้เดียว งานของแผนกต่าง ๆ ต้องเสนอให้นายอำเภอวินิจฉัยสั่งการก่อน จึงจะนำไปปฏิบัติได้^๒ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่นายอำเภอมีบทบาทหน้าที่ในการ

^๑นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, "การตัดสินใจสั่งการหรือการวินิจฉัยสั่งการ," : ๒๔.

^๒ธิบุลย์ เหลืองสอาด, "การบริหารงานอำเภอ," หน้า ๑๓๔.

วินิจฉัยสั่งการมากมี ย่อมเป็นผลดีที่จะทำให้การบริหารงานดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว คล่องตัวขึ้น สามารถแก้ไขปัญหา หรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันเหตุการณ์ ทำให้ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบมากขึ้นด้วย แต่ทั้งนี้ นายอำเภอจะต้องวินิจฉัยสั่งการไป โดยอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริง มีหลักการ และเหตุผล เพื่อให้การวินิจฉัยสั่งการนั้น เกิดผลประโยชน์แก่ส่วนรวมมากที่สุด และนายอำเภอควรจะได้มอบอำนาจการวินิจฉัยสั่งการให้แก่ ศึกษาธิการอำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ ในการบริหารงานการศึกษาประชาบาล เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติเป็นประจำวันทั่ว ๆ ไป (routine) ตามที่กฎหมายระเบียบให้อำนาจไว้ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของนายอำเภอ ซึ่งต้องมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการบริหารราชการของอำเภอทุกแผนกการ และเป็นการฝึกภาวะความเป็นผู้นำให้แก่ผู้บริหารดังกล่าวอีกด้วย

บทบาทในด้านการบริหารงานบุคคลของนายอำเภอในภาคกลาง จากความคิดเห็นของประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม เมื่อดูจากค่าเฉลี่ย ปรากฏว่า นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาเห็นพ้องกันว่า นายอำเภอมีบทบาทมาก แต่ศึกษาธิการอำเภอ เห็นว่านายอำเภอมีบทบาทน้อย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อดูจากค่าเฉลี่ยความคิดเห็นรวมของประชากรทั้ง ๓ กลุ่มแล้ว พบว่า นายอำเภอมีบทบาทมาก แสดงให้เห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติหน้าที่ตรงตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ข้อ ๕๗ ที่บัญญัติไว้ว่า ในอำเภอหนึ่งมีนายอำเภอคนหนึ่ง เป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอ และรับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอ^๑ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเรื่องการสำรวจปริมาณและความสามารถในการปฏิบัติงานของครูประชาบาล ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการโยกย้ายปรับปรุงอัตราค่าจ้างครูภายในอำเภอ และเพื่อบำรุงรักษาพัฒนาครู และเรื่องการสนับสนุนการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้แก่ครู ซึ่งเป็นหลักสำคัญเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลนั้น ประชากร ๒ ใน ๓ กลุ่ม คือ ศึกษาธิการอำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความเห็นพ้องต้องกันว่า นายอำเภอ ได้มีบทบาทน้อยในเรื่องดังกล่าว สำหรับการที่ศึกษาธิการอำเภอ มีความเห็นว่า นายอำเภอมีบทบาทด้านการบริหาร

งานบุคคลน้อยนั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ เรื่อง การแบ่งงานประถมศึกษาระหว่างกระทรวงมหาดไทย กับกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดให้กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการบรรจุ แต่งตั้ง เลื่อนขั้น เลื่อนอันดับ วินัย ทะเบียนประวัติ บำเหน็จบำนาญ^๑ ดังนั้น การบริหารงานบุคคลของนายอำเภอเกี่ยวกับครูประชาบาล จึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับศึกษาธิการอำเภอแต่อย่างใด และนายอำเภอมักจะมอบงานด้านการบริหารงานบุคคลให้แก่หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ ซึ่งเป็นผู้บริหารการศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้ปฏิบัติ ดังนั้น นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ จึงมีการปฏิบัติงานด้านการบริหารงานบุคคลร่วมกันเป็นอันมาก

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ เรื่อง การแบ่งงานประถมศึกษาระหว่างกระทรวงมหาดไทย กับกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดงานในหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเกี่ยวกับงานวิชาการ การบริการ และการประสานงานกับกระทรวงมหาดไทย และองค์การบริหารส่วนจังหวัด^๒ ดังนั้น ศึกษาธิการอำเภอ ซึ่งเป็นผู้บริหารการศึกษา ในฐานะตัวแทนของกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบการศึกษาภายในอำเภอ จึงต้องมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านวิชาการตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว ซึ่งศึกษาธิการอำเภอได้ออกตรวจเยี่ยมและนิเทศงานด้านวิชาการในโรงเรียนประชาบาลอยู่แล้ว ควรที่จะได้มีบทบาทในด้านการบริหารงานบุคคลควบคู่ไปกับการบริหารงานด้านวิชาการด้วย เพราะศึกษาธิการอำเภอเป็นผู้บริหารการศึกษาที่ใกล้ชิดกับโรงเรียน ย่อมรู้ความต้องการหรือปัญหาของโรงเรียนได้ดี จะได้เสนอความคิดเห็นและช่วยเหลือนายอำเภอเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากขึ้น อีกประการหนึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่า ภาระหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษาในต่าง ๆ

^๑กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ, การปฏิบัติเกี่ยวกับการประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๒๐), หน้า ๔.

^๒เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔.

เช่น การบริหารงานบุคคล การบริหารวิชาการ และการบริหารธุรการการเงิน ควรจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จะแยกจากกันโดยเด็ดขาดไม่ได้ โดยเฉพาะศึกษาธิการอำเภอ ซึ่งเป็นผู้บริหารที่มีบทบาทในด้านการบริหารวิชาการ ควรจะต้องเป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำและโทษแก่ครูได้ เพื่อให้งานในด้านการบริหารวิชาการ มีประสิทธิภาพดีขึ้นด้วย ดังนั้น การบริหารงานบุคคลของนายอำเภอ จึงสมควรที่จะได้ให้ศึกษาธิการอำเภอ เป็นกรรมการร่วมพิจารณาพิจารณาหาหรือด้วย เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาประชาชนมากที่สุด มีไข่แยกศึกษาธิการอำเภอออกจากงานด้านการบริหารงานบุคคลโดยสิ้นเชิงอย่างที่ เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนบทบาทของนายอำเภอในด้านการบริหารวิชาการพบว่า ศึกษาธิการอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษามีความเห็นพ้องกันว่า นายอำเภอมีบทบาทน้อย แต่ตนายอำเภอ เองกลับมีความเห็นว่า มีบทบาทมาก และเมื่อดูจากคำเฉลยความคิดเห็นรวมของประชากรทั้ง ๓ กลุ่มแล้ว ปรากฏว่า นายอำเภอมีบทบาทน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ เรื่องการแบ่งงานประถมศึกษาระหว่างกระทรวงมหาดไทย กับกระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้กระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ธุรการ และการบริหารการเงิน และให้กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ การบริการ และการประสานงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด จึงทำให้นายอำเภอมีความสนใจและปฏิบัติงานในด้านการบริหารวิชาการน้อยไป เพราะเห็นว่า งานด้านการบริหารวิชาการ เป็นหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอ ที่จะต้องปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว และอีกประการหนึ่ง นายอำเภอส่วนมาก ไม่มีวุฒิทางการศึกษา ฉะนั้น จึงอาจคิดว่าไม่มีความรู้ในด้านวิชาการ ประกอบกับนายอำเภอต้องรับผิดชอบงานด้านอื่น ๆ อีกมากมาย จึงทำให้นายอำเภอขาดความสนใจ แต่ไปสนใจในการบริหารงานบุคคล และการบริหารการเงินมากกว่าทางด้านบริหารวิชาการ จากสาเหตุดังกล่าว จึงทำให้นายอำเภอมีบทบาทน้อยไป

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นายอำเภอควรจะมีบทบาทในด้านการบริหารวิชาการให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะ "หน้าที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาทุกแห่ง คือ การให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ"^๑ จึงถือได้ว่างานด้านวิชาการเป็นหัวใจ

^๑ วิทยุ โสธร, หลักบริหารการศึกษา, หน้า ๒๓๒.

ของการจัดการศึกษา และถึงแม้ว่านายอำเภอจะไม่มีวุฒิทางการศึกษา หรือไม่มีความรู้อย่างลึกซึ้งทางด้านวิชาการก็ตาม นายอำเภอในฐานะผู้บริหารการศึกษาประจำเทศบาลสูงสุดของอำเภอ ก็สามารถเป็นผู้นำในการบริหารการศึกษาได้ ดังที่ สุบรรณ จันทร์คุณา ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ผู้บริหารโดยทั่วไปควรจะกระจายอำนาจ (share the authority) และความรับผิดชอบ (responsibility) ไปให้ครูทุกคน ความเป็นผู้นำของผู้บริหารการศึกษาอยู่ที่ความสามารถที่จะใช้คนอื่นให้ทำงาน . . . ผู้บริหารทุกคนควรระลึกเสมอว่า ตนเองไม่ใช่ครูของครู และ ไม่รอมูว้ในด้านวิชาการไปเสียหมดทุกสาขา การบริหารงานด้านวิชาการจึงอาศัยเทคนิคในการใช้คนมากกว่าการสอนคนอื่นว่า เขาควรทำอะไร ความจริงการที่ครูจะทำอย่างไร ควรเป็นหน้าที่ของครู ไม่ใช่หน้าที่ของผู้บริหาร ผู้บริหารเพียงแต่ดูแลให้ครูทำงานดีที่สุด และใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่เท่านั้น^๑ ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้านายอำเภอได้ให้ความสนใจ เอาใจใส่กระตุ้นเตือนให้คำแนะนำให้ผู้บริหารการศึกษา ครูใหญ่ และครูได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ให้การส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานด้านวิชาการเพิ่มมากขึ้น ก็จะเป็นการช่วยให้การศึกษาประจำเทศบาลภายในอำเภอเจริญก้าวหน้าทางวิชาการสูงขึ้น

บทบาทของนายอำเภอในด้านการบริหารการเงิน จากการวิจัยพบว่า นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความเห็นพ้องกันว่า นายอำเภอมีบทบาทในด้านนี้มาก แต่ศึกษาธิการอำเภอ มีความเห็นว่า น้อย และเมื่อดูจากค่าเฉลี่ยความคิดเห็นรวมของประชากรทั้ง ๓ กลุ่มแล้ว มีความเห็นว่า นายอำเภอมีบทบาทมาก แสดงว่านายอำเภอได้เห็นความสำคัญทางด้านการบริหารการเงินและมีการปฏิบัติเกือบเป็นประจำ โดยเฉพาะในเรื่องการตรวจรับวัสดุครุภัณฑ์และงานก่อสร้าง นายอำเภอเห็นว่า ได้มีการปฏิบัติตามระเบียบอย่างรัดกุมมากที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับที่ พันธ์ ศฤงคนาค ได้วิจัยเรื่องการบริหารการศึกษาประจำเทศบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนคติของครูประจำเทศบาล จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริหารเห็นว่า การทุจริตในการซ่อมแซมอาคารเรียนกระทำไต่ยาก เพราะในการตรวจการจ้าง ตรวจรับวัสดุอุปกรณ์นั้น มีกรรมการหลายฝ่าย รวมทั้งสมาชิกสภาจังหวัด ซึ่งประชาชนได้

^๑สุบรรณ จันทร์คุณา, "งานบริหารการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ," หน้า ๗๐.

เลือกตั้งเข้ามาเป็นกรรมการด้วย และต้องดำเนินการตามระเบียบของทางราชการอย่างเคร่งครัด^๑ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่นายอำเภอได้ปฏิบัติงานด้านนี้มากนั้น นับว่าจะเป็นผลดี เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาในอันที่จะทำให้งานด้านอื่น ๆ ดำเนินไปด้วยความราบรื่นเรียบร้อยรวดเร็วด้วย อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อตัวนายอำเภอเองอีกด้วย ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารที่ละเอียดไม่เอาใจใส่รับผิดชอบงานด้านการเงิน อาจจะทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ง่าย ความผิดพลาดด้านการเงินเป็นความผิดที่พบเห็นกันอยู่เสมอ เป็นความผิดที่ร้ายแรง อาจถูกตั้งกรรมการสอบสวนและถูกลงโทษ แม้จะพ้นผิดก็ยังมัวหมองในหน้าที่ราชการ^๒

บทบาทของนายอำเภอในด้านการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษาธิการอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ เห็นพ้องกันว่า นายอำเภอมีบทบาทด้านนี้น้อย แต่นายอำเภอเองกลับเห็นว่า ได้มีบทบาทมาก และเมื่อถูกค่าเฉลี่ยความคิดเห็นรวมของประชากรทั้ง ๓ กลุ่มแล้ว ก็ปรากฏว่า นายอำเภอมีบทบาทน้อย โดยเฉพาะในเรื่องการจัดทำเกณฑ์การประเมินผล การดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ และการจัดให้มีคณะกรรมการติดตามผลงาน

สำหรับสาเหตุที่ทำให้นายอำเภอมีบทบาทในด้านการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานน้อยนั้น เมื่อพิจารณาจากแบบสอบถามปลายเปิดพบว่า เนื่องจากนายอำเภอมีภาระหน้าที่ราชการอยู่เป็นอันมาก ในแต่ละอำเภอมียังมีจำนวนโรงเรียน ครูผู้มาก และอยู่กระจัดกระจายกันตามตำบลต่าง ๆ บางท้องที่มีการคมนาคมลำบาก ประกอบกับการขาดหลักเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ดี ขาดกำลังเจ้าหน้าที่ เงินงบประมาณค่าใช้จ่าย และยานพาหนะเดินทาง จึงทำให้นายอำเภอมีบทบาทดังกล่าวน้อยไป

^๑พนิต ศกุนตนาถ, "การบริหารการศึกษาประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนคติของครูประชาบาล จังหวัดนนทบุรี," หน้า ๑๓๐.

^๒นิลิตปริภญาโท, แนวคิดหลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาหลักสูตร, รายงานการศึกษาริชาตทฤษฎีและการวิจัยในการบริหารการศึกษา, หน้า ๕๖ ง.

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ในการปฏิบัติงานตามโครงการต่าง ๆ และการบริหารงานบุคคล นายอำเภอควรจะได้มีการประชุมพิจารณาจัดตั้ง เกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะให้ได้เกณฑ์การประเมินผลที่ดี และให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการตรงกัน และควรที่จะได้มีการมอบหมายให้ศึกษาระบบการติดตามผลงาน เพื่อรายงานผลให้นายอำเภอพิจารณาคำเนินการต่อไป และจะต้องนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างจริงจัง สำหรับการขาดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ งบประมาณค่าใช้จ่าย และอื่น ๆ นั้น สมควรที่หน่วยราชการหน่วยเหนือขึ้นไป คือ จังหวัด และกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ความยินยอมายให้การช่วยเหลือจัดการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ที่มีอยู่แล้ว ได้มีความรู้ มีความสามารถเพิ่มขึ้น การจัดตั้งอัตรากำลัง และงบประมาณค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น เพื่อให้การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน มีความคล่องตัวและเกิดประสิทธิภาพสูง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

๑. ควรจะได้มีการวิจัยเรื่องบทบาทของนายอำเภอในการบริหารการศึกษาประจำตำบลในระดับประเทศ
๒. ควรจะได้มีการวิจัย เรื่องเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูประจำตำบลที่ใช้ในการพิจารณาความดีความชอบประจำปี
๓. ควรจะได้มีการวิจัยอย่างละเอียดในด้าน การจัดการศึกษาของนายอำเภอเฉพาะแต่ละอำเภอ เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงานการศึกษาของแต่ละอำเภอ ได้ดีขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย